

RÍKISLÖGREGLUSTJÓRI

Reykjavík 27. mars 2023
Tilvísun: 2023030106

Alþingi
Nefndasvið
Kirkjustræti
150 Reykjavík

Umsögn ríkislögreglustjóra um tillögu til þingsályktunar um aðgerðaráætlun gegn hatursorðræðu fyrir árin 2023-2026, 795. mál

Embætti Ríkislögreglustjóra vísar til beiðni allsherjar- og menntamálanefndar Alþingis frá 9. Mars 2023 um umsögn um tillögu til þingsályktunar um aðgerðaráætlun gegn hatursorðræðu fyrir árin 2023-2026. Velvirðingar er beðist á að umsögnin berist eftir umsagnarfrest.

Aðgerðaáætluninni er ætlað að skilgreina stefnu stjórnvalda á hverjum tíma og lýsa verkefnum sem miða að því að koma í veg fyrir, berjast gegn og bregðast við hatursorðræðu í íslensku samfélagi. Um yrði að ræða fyrstu aðgerðaráætlun íslenskra stjórnvalda á málefnasviðinu. Gildistími hennar er áætlaður á tímabilinu 2023–2026 og var við mótun hennar horft til alþjóðlegra og erlendra fyrirmynda. Fulltrúi embættisins tók þátt í undirbúningi tillögunnar. Embættið telur mikilvægt og gagnlegt að tillagan að aðgerðaráætlun hefur orðið til í öflugu og víðtæku samráði.

Aðgerðirnar krefjast aðkomu margra og oft ólíkra aðila, en eru skilgreindar, tímasettar og ábyrgðaraðilar þeirra eru tilgreindir. Stefnt er að því að eftirfylgni stefnunnar verði miðlæg með gagnvirkum stafrænu mælaborði sem auðveldar bæði eftirfylgni og aðhald með framkvæmd áætlunarinnar. Ríkislögreglustjóri tekur undir þau meginsjónarmið sem liggja til grundvallar aðgerðaráætluninni. Eins og fram kemur í greinargerð með tillögunni eru aðgerðir sem miða að því að bæta stöðu og réttindi fólks sem er í viðkvæmri stöðu og á á hættu að verða fyrir hatursorðræðu í samfélaginu ekki einvörðungu til hagsbóta fyrir viðkomandi einstaklinga, heldur fyrir samfélagið allt. Hvað varðar einstakar aðgerðir áætlunarinnar, vill embættið vekja athygli á eftirgreindum sjónarmiðum.

Embættið tekur undir mikilvægi þess að stuðla að vitundarvakningu um form og birtingarmyndir haturstjáníngar í íslensku samfélagi eins og kemur fram í aðgerð nr. tvö. Óhætt er að fullyrða að ríkir samfélagslegir hagsmunir eru fólgnir í því að koma í veg fyrir hatur í íslensku samfélagi, en bæði birtingarmyndir þess og afleiðingar geta haft alvarleg áhrif á einstaklinga, hópa og samfélagsgerðina sjálfa.

Fræðsla er mikilvægur þáttur í því að koma í veg fyrir afbrot. Heildstæð fræðsla eins og fjallað er um í aðgerð þrjú og beinist að mörgum sviðum þjóðfélagsins, ætti að stuðla að skýrari skilning á mörkum tjáníngarfrelsis. Mikilvægt að það sé svigrúm fyrir tjáníngu sem reynir á þanþol ríkjandi hugmynda um leið og þess er gætt að ekki sé brotið gegn réttindum annarra eða vegið að almannahagsmunum.

Hvað varðar aðgerð 3.4, um fræðslu fyrir réttarvörslukerfið sérstaklega, fagnar embættið tillögunni og mun styðja við útfærslu verkefnisins eftir bestu getu. Í því samhengi er athygli vakin á því að

RÍKISLÖGREGLUSTJÓRI

Mennta- og starfsþróunarsetur lögreglu (MSL) hefur staðið fyrir margskonar fræðslu fyrir lögreglufólk á síðustu árum um haturs- og birtingarmyndir þess í samstarfi við innlenda sérfræðinga og erlenda samstarfsaðila á sviði lögreglumenntunar. Þekking, reynsla og tengslanet sem myndast hefur hjá MSL á málefnasviðinu ætti að nýtast vel við framkvæmd aðgerðarinnar. Þá er fjallað um haturs- og birtingarmyndir þess í lögreglufræðinámi við Háskólann á Akureyri þar sem einn helsti sérfræðingur landsins á málefnasviðinu sinnir kennslu og rannsóknum.

Aðgerð fimm fjallar um mat á því hvort gefa þurfi út verklagsreglur eða fyrirmæli um rannsókn og saksókn hegningarlaga brota vegna haturstjáningar. Útgáfa slíkra reglna yrði á forræði ríkissaksóknara í samræmi við gildandi lagaramma, en embætti ríkislögreglustjóra styður tillöguna og lýsir sig reiðubúið til að aðstoða við undirbúning og vinnslu aðgerðarinnar.

Embættið fagnar því sem fram kemur í aðgerð sjö um að einnig verði fjallað um upplifun almennings af haturstjáningu í þolendakönnunum, enda mikilvægt að tryggja að kortlagning vandans sé byggð á gögnum sem aflað er með markvissum hætti á grundvelli skýrrar og gagnreyndrar aðferðafræði.

Fjallað er um innleiðingu regluverks Evrópusambandsins um innri stafrænan markað í aðgerð átta. Í þessu samhengi vekur embættið athygli á 11. gr. laga um íslensk höfuðlén nr. 54/2021 þar sem fjallað er um heimildir lögreglu til þess að loka og/eða taka yfir lén vegna tengsla við skipulagða brotastarfsemi eða vegna eðlis þess efnis sem miðlað er á síðunni. Í b-lið 1. mgr. ákvæðisins segir að lögregla, að undangengnum dómsúrskurði, geti krafist þess að skráningarstofa loki léni „ef lén er notað til að miðla ólöglegu efni eða efni sem hvetur til refsiverðrar háttsemi sem varðar við almenn hegningarlög og meint brot getur varðað fangelsisrefsingu allt að sex árum eða meira“. Þetta gerir það að verkum að þau úrræði sem lögreglu eru veitt með 11. gr. laganna gagnast ekki þegar um er að ræða tjáningu haturs á vefsíðum sem vistaðar eru undir .IS lénum þar sem refsiramma 223. gr. a. er að hámarki 2ja ára fangelsisvist. Í samhengi við innleiðingu regluverks um innri stafrænan markað hvetum embættið til þess að hugað verði að samræmi í innlendu regluverki varðandi haturs- og netinu, meðal annars ákvæðum lénalaga.

Embættið lýsir sig reiðubúið til þess að taka þátt í því samfélagslega samráði sem fjallað er um í aðgerðum 11 – 13.

Þá verður að hrósa þeirri ríku skírskotun, sem er að finna í drögum að aðgerðaráætluninni til nýsamþykktra tilmæla ráðherra nefndar Evrópuráðsins um haturstjáningu, enda var Ísland meðal þeirra ríkja sem samþykkti tilmælin þegar þau voru kynnt á vettvangi ráðsins. Mikilvægt er að öflug tenging sé á milli yfirlýsinga íslenskra stjórnvalda á alþjóðavettvangi og innlendrar framkvæmdar.

Fyrir hönd embættis ríkislögreglustjóra

María Rún Bjarnadóttir

RÍKISLÖGREGLUSTJÓRI